

CARLOTA BOFILL I
MATES (1887-1977)

*Una mirada al passat de Mas Rusquelles
de Viladrau*

EUGÈNIA BOFILL

Joaquim Bofill i Noguer era de Viladrau, però va esdevenir barceloní d'adopció en anar-hi a guanyar-s'hi la vida fundant una, posteriorment centenària, merceria al major, avui desapareguda, a la recent inaugurada Via Laietana núm. 28.

Va tenir quatre fills: Jaume, l'hereu, advocat, polític, poeta i l'amic indiscutible de Josep Carner; Joan, metge psiquiatra; Paco, seguidor del negoci de merceria i Carlota. El pare, Joaquim Bofill Noguer s'havia casat amb una dona d'Olot, Magdalena Mates Baró, un cop llicenciat de capità al final de la 3ra guerra carlina. La mare de Magdalena era de Castelló d'Empúries i li deien *La perla de l'Empordà*.

D'aquests quatre fills, Carlota Bofill i Mates, fou la més petita i única noia de la família. El seu germà gran, Jaume, conegut com a poeta amb el pseudònim de Guerau de Liost, li tenia una gran estima, i ella es sentí durant tota la

Magdalena Mates Baró, mare de Carlota.

vida protegida per ell, uns deu anys més gran. Així, per exemple, Jaume era l'encarregat d'anar-la a recollir a l'escola o ajudar-la amb els deures, especialment a partir de la mort de la seva mare, que s'esdevingué quan ella tenia menys de deu anys. La relació entre els dos germans s'allargà tota la vida i ha continuat entre tots els descendents.

De viure tots junts a Mas Rusquelles i ser Carlota una noieta petita i tímida, amb els anys es convertí en la mestressa de la gran casa pairal. Carlota va tenir tres fills però aviat li tocà de fer de mare dels tres fills del seu germà Jaume per haver mort la seva esposa i amiga, Margarida Bofill i Gallés. Jaume i Carlota compartien el saber que ell anava adquirint tant a la universitat de dret i de filosofia com a les institucions de les que formà part, entre altres, del mateix Ajuntament de Barcelona d'on fou regidor. També compartien, llibres, amistats i preferències literàries.

Carlota de Ildar, amb dedicatòria al seu germà i padrí Jaume Bofill.

Com hem dit, Jaume tingué tres fills: Jaume, el qual es casà amb Roser Soliguer, que tenint una altra casa a Viladrau, Can Soliguer, no els calgué anar a Rusquelles; Joaquim, casat amb Loli Gorina que estiuéjaven a Puigcerdà i Joan, casat amb Montserrat Surís, els quals compartiren l'estiu a la casa pairal de Rusquelles amb la seva tia Carlota i els seus fills: Magdalena, Josep i Eugeni, el meu pare.

Montserrat Surís recorda una anècdota de la meua àvia que defineix el seu caràcter de quan ella entrà a formar part de la casa. Calia treure les mantes dels armaris i la Montse, diligent, digué que se n'encarregava ella. Un cop feta la feina, li digué: "he guardat els papers que separaven les mantes per si són necessaris un altre dia" i Carlota li respongué: "Molt ben fet, noia!" Però la Montse Surís després veié, obrint un altre armari del passadís de dalt, que hi havia tot un armari ple de diaris ben doblegats i que la resposta de Carlota havia estat de pura amabilitat i bonhomia. A la casa hi vivien també els masovers, la família Bellvehí, i mantenien una cordial relació de convivència entre tots. Sovint hi havia també altres familiars, o amics convidats, així com algun religiós passant-hi estades, com el caputxí Miquel d'Esplugues.

Jo, Eugènia, la neta de Carlota Bofill, vaig conèixer de primera mà el significat de ser-hi temporades i viure aquell ambient ordenat i ple de sensibilitat, especialment durant els finals d'estiu quan els meus pares tenien feina i em deixaven amb l'àvia i la tia Magdalena per la Festa Major del poble, al setembre per la Mare de Déu de l'Erola. L'olor dels boixos i el picar les nous, el soroll de l'aigua de la riera o de les grans acàcies quan feia vent, i les postes de sol des del pedrís de davant de la casa, són vivències que et marquen per sempre.

Però tornem a l'inici, Carlota Bofill i Mates nasqué el 1887 a Barcelona, al carrer de Cardés, prop de la plaça de la Llana, el mateix any en què el seu pare acabà les reformes del Mas Rusquelles, seguint la nova moda modernista de combinar la vida entre la natura i la ciutat. L'any consta a la pedra del llindar de la porta de la casa. Després visqué a la plaça Urquinaona, núm. 3.

Eugènia i avis a Rusquelles.

Carlota anà a Rusquelles de mesos, per primera vegada, dins d'un arganell d'una mula, ja que el tren només arribava a Balenyà i ni tant sols existia la carretera actual. La il·lusió de la família per anar-hi aquell estiu pogué més que les dificultats, ajudats pels masovers, Salvi Bellver i família, que habitaven la planta baixa.

La casa, que no era d'herència dels Bofill, s'havia comprat a la família Rusquelles i d'aquí li quedà el nom. Joaquim i Magdalena s'enamoraren de la finca al primer cop d'ull per la seva immillorable situació i vista del Montseny, però també per ser la propietat veïna al Mas Noguer, casa del germà gran d'ell, Jaume Bofill i Noguer. Aquest l'havia convertida en la seva residència habitual després de la venda de Ca l'Herbolari. Al Noguer hi nasqueren els seus fills petits, després del seu casament amb Margarida Bayés: Eugeni, el meu avi, Paco, Joaquim i Valentí.

L'educació de Carlota va ser la pròpia d'una noia barcelonina del barri de l'Eixample que va anar a l'escola de les Senyoretas Mascaró. En aquesta escola li ensenyaren llengües com el francès o a cosir, com es feia a l'època. A Carlota li agradava molt llegir i conversar i era feliç a Viladrau disposant de la biblioteca de la casa i l'ambient familiar.

Carlota compartí amb Margarida, dona de Jaume, la condició de mestresses de la casa. Margarida tenia una gran cultura per l'època, i es convertí a més a més amb l'amiga íntima de Carlota. Tots aquests detalls són importants per entendre el context en què es conegueren Josep Carner i Carlota i el paper que les persones properes hi van jugar.

Si fem una mica d'història, constatem que per Rusquelles passaren molts intel·lectuals i gent vinculada, d'una o altra manera, amb els ambients culturals i artístics, d'una època especialment creativa per a Catalunya amb la creació de la Mancomunitat, sota la batuta de Prat de la Riba, el Modernisme/ Noucentisme i el postsimbolisme.

D'alguns d'aquests records se'n conserven fotografies com és el cas de la fotografia a la galeria de Rusquelles de Pompeu Fabra amb Jaume Bofill i Mates amb el paisatge de la muntanya de Matagalls

Carlota Bofill.

al fons. Però més que fotografies se'n conserven records orals i documents escrits, en prosa, poesia, o cartes. Són de tants escriptors que és impossible no oblidar-ne alguns, Josep Carner, Apel·les Mestres, Xavier Nogués, López Picó, Pompeu Fabra, Carles Riba, Marià Manent, Josep M. de Segarra, Felip Graugés, Clementina Arderiu, Salvador Espriu. Tots van tenir estada, a la casa o a Viladrau. Les dues figures creadores i responsables d'aquest mite eren Jaume Bofill i Mates i Jaume Bofill i Ferro, cosí del primer, filòsof i assagista que tingué un paper central d'aglutinador, especialment a partir del 1933 quan morí prematurament Jaume Bofill i Mates. D'ell juntament amb Carles Riba i Marià Manent, entre altres, va ser la responsabilitat d'enviar l'Arxiu de la Generalitat de la República durant tota la Guerra Civil al poble de Viladrau, amagat en diverses cases entre les quals la casa del Noguer. Bofill i Ferro era ja durant aquells anys un dels intel·lectuals més ben preparats i disposava d'una gran casa, ca L'Herbolari, prop del magnífic racó dels Sis Avets, la qual havia comprat el seu pare a Jaume Bofill i Noguer. Sembla que el nom carinyós de "Filferro" li posà Carner i ambdós fruïren de la biblioteca de la casa i les llargues converses sobre cultura europea.

Carner va esdevenir una autèntica llegenda tant en el record de la gent de Viladrau com en l'ànim i record de la meua àvia Carlota. Si primer Carner s'estigué a Rusquelles, després tingué llogat un pis a Ca l'Herbolari per estiuar-hi amb la seva dona Carmen de Ossa i els seus dos fills petits, Carmen i Josep. Aquesta voluntat, però es veié truncada primer a causa de la seva constant activitat professional i després amb la Guerra Civil i la seva promesa de no trepitjar Catalunya mentre visqués el General Franco.

Però quan Carner escriu des de l'exili i ens parla des del record d'una Catalunya desapareguda i perduda per sempre, fa servir un conjunt de símbols que ens remetien de nou al Montseny, a les vivències d'aquells anys de la seva joventut amb els Bofill de Viladrau. El Montseny i aquells anys esdevenen aleshores la pàtria de la memòria.

Tornant als fets biogràfics, l'empremta què Carner deixà al poble també va ser molt intensa. La sonada festa d'inauguració de la renovada Font de l'Oreneta de l'any 1933 ha quedat immortalitzada amb la col·locació del díptic carnerià: "Filla del cel jo sóc la font de l'oreneta, em descobrí l'ocell i em coronà un poeta" tal com Bofill deia que li agradaria en el seu poema dedicat a aquesta font. Proses com *La Paitida*, sobre el personatge mitològic de les dones d'aigua o sirenes del Montseny, de la qual explícitament Carner ens diu que transcriu una història contada pel seu amic Jaume Bofill i Mates, ens manifesta aquest traspass de l'un a l'altre que tant caracteritza la poesia de tots dos i l'amistat tan intensa.

El meu pare, Eugeni Bofill, recorda que, durant aquells estius de les primeres dècades del segle XX a Viladrau, s'organitzaven, entre altres esdeveni-

ments culturals casolans, un teatre amateur, dins del qual, uns anys més tard, s'hi representaren obres del mateix Carner com el *Giravolt de Maig*, així com uns divertits Jocs Florals a Ca l'Herbolari amb la gent que passava l'estiu al poble. Carner va participar-hi durant els estius del 1902-1904. Un any, creiem que el primer, va guanyar aquests Jocs amb un poema que començava així:

Tres coses hi ha al món que alegren l'estada
donzelles, diners i coca ensucrada
Tra-la-ra-la-là, Tra-la-ra-la-là,
Tra-la-ra-la-là, sortós qui n'haurà

.....

cantada amb la música de la cançó popular "Un pobre pagès tenia una filla, tenia tretze anys i encara no fila...". Hi veiem el seu sentit de l'humor característic.

A Carner l'enamorà aquell paisatge però sobretot la seva gent. S'interessà per tots els amants del Montseny, passats i presents, com és el cas de Jacint Verdaguer. La versió teatral que Carner va escriure del poema *Canigó*, editat finalment en llibre l'any 1910 posa de manifest aquests interessos literaris de buscar uns referents tant clàssics com populars, tant d'autors del país com estrangers, per a anar creant la seva pròpia veu.

En aquest context, de plena joventut, conegué la meva àvia Carlota a Rusquelles convivint en la mateixa casa ja que era la germana petita de Jaume, el seu amic i confident. Podem concloure que tingueren un enamorament de joventut. Algunes de les sensacions que a Carner se li desvetllen les podem resseguir als poemes, però la veu de Carlota només ens l'ha transmès a través dels records orals, que es concretà per exemple, en una veneració cap a la figura de Carner, i en una fidel amistat que es mantingué tota la vida.

Alguns poemes així com les cartes a Bofill recullen l'impacte de la coneixença mútua encara que d'una manera juganera i secreta, a l'estil trobadoresc d'un Ausiàs March o Dant. Recordem, per exemple, que Carner va ser qui li trià el pseudònim de Guerau de Liost a Bofill o li digué a Carlota "Missenyora" o "la pàl·lida amiga" del Montseny, que ens fa pensar en el "Plenadeseny" de March.

Vegem el poema *Recança*, segons l'edició crítica de Jaume Coll:

Ja no et veuré aquest any, oh casa bruna
del vell Montseny, d'antigues gràcies:
no faré cap de sobte al clar de lluna
entre el camí de les acàcies

.....

Ni Margarida, qui és imperativa,
de mes amors farà riota;
ni jo veuré de la tenebra esquiva,
rosa de neu, eixir Carlota.

.....

Ni l'endemà no tornaré de missa
per un tirany que m'accontenta
on hi ha un safareig que s'esclarissa
i abelles d'or entre la menta.

ni en la famosa galeria, vora
tenint les copes d'aigua fresca,
oh amic! de rimes parlarem una hora;
ni ens menjarem com una bresca

el moscatell, d'una rossor infinita,
veient davant, entre la pau serena,
del gloriós Sant Segimon l'ermita,
que fa l'ullet darrera la carena.¹

Rusquelles

Recança és una elegia dels dies de Viladrau passats amb els Bofill. Carner ens parla de Carlota en mig de les riotes de Margarida i la tia Carme, sobre els seus enamoraments i desenamoraments. De fet, és un poema de circumstàncies en la mesura que l'escriu i el publica a *La Veu* per disculpar-se davant Jaume i família pel fet de no poder anar-hi en aquella ocasió. Els adjectius metafòrics "rosa de neu", referits a Carlota, ens suggereixen la seva joventut i el seu color de pell. Carlota, poncella blanca, només té 15-16 anys en front dels 19-20 de Carner, es portaven uns quatre anys, ja que Carner havia nascut el febrer de 1884 i Carlota el setembre del 1887. Bofill era uns cinc anys més gran que Carner. Descobrim que quan ens diu "ni jo veuré de la tenebra esquiva", Carner atribueix una qualitat humana "esquiva" a un substantiu abstracte, "la tenebra". El desig de mirar-la queda expressat en la l'ús de la primera persona del verb veure, "ni jo veuré...".

Carlota és esquiva, probablement per la seva joventut però també per coqueteria femenina. La "tenebra esquiva" de la porta intensifica el contrast entre la seva llum, blanca, i l'atmosfera general fosca del marc ambiental. Com en moltes altres ocasions, talment com en una partida d'escacs a l'estil ausiasmarquià, Carner contraposa dos elements, en aquest cas el blanc i el negre, dos elements cromàtics oposats per donar-nos una imatge visual intensa. Altres vegades Carner fa servir dicotomies visuals que remetent a idees conceptuals: masculinitat / feminitat, per exemple.

La referència al monestir de Sant Segimon, lloc que des de Rusquelles es veu perfectament a la carena del Matagalls, hi afegeix interès religiós i místic, però també interès màgic i simbòlic, ja que és l'indret preferit per al culte esotèric de la tradició de les bruixes del Montseny. L'humor de Carner hi és present no només per com la muntanya es fa còmplice de la situació, al "fer l'ullet", sinó també per la idea implícita que tot és màgic i sensual a Rusquelles, la casa del color del moscatell, amb el verb "menjar una bresca" com a idea de gaudi i plaer.

Què ens vol comunicar Carner amb l'expressió "ni ens menjarem com una bresca el moscatell"? Tal vegada el fet que no anant a Rusquelles els dos amics no podran gaudir del millor de la vida, en la casa de les abelles per excel·lència: rusc-elles. El nom, el color de la casa i les vibracions del so que aquets insectes fan, ens remetent a la vitalitat que es perdrà no podent-t'hi anar. Sense veure Jaume Bofill i/o Carlota, ai las, aquell estiu!

Molt bé, però que ha passat a Viladrau? Tornem a l'inici i imaginem-nos els moments de la coneixença de Carner i Carlota, que per cert, tenien un inici de nom igual, car-car, que de segur havia de fer somriure el nostre poeta, interessat com estava en aquell temps pels jocs de paraules i de significats.

Un dels *locus amoenus* on es desenvolupa l'amistat de Carner i Carlota va ser el famós espai dit "el jardinet", antiga era de la casa rural. Aquest espai és

encara ara conegut amb aquest nom i durant els estius de la meva infantesa vaig jugar-hi moltes vegades. Recordo els rosers, el petit estany, l'arbre del centre, un *server des oiseaux*, que donava uns fruits molt vermells, la mina d'aigua fresca on s'omplien els càntrirs, els boixos que a l'estil francès tanca-ven els parterres, i el pedrís que voltava tot l'espai amb jardineres de pedra i els bancs que hi havia per descansar. El jardinet sempre ha estat el lloc per excel·lència on jo anava a jugar i passejar i imagino que el mateix va ser per a les generacions anteriors. El jardinet, de forma arrodonida, estava situat allà on acabaven les acàcies que vorejaven el camí principal d'arribada a la casa. Doncs bé, escoltem Carner al poema titulat *L'estiu fecund al jardinet*, núm. 79 de l'edició crítica de J. Coll:

Si el dia és ardent i ens veda,
terrífic de caminar,
aquesta acàcia fa
un so d'enagos de seda.

Altra joia no demanis
que el jardinet, el recer
a on sospira el roser
i fan xiscles els geranis

Menja't un préssec mollàs,
clou els ulls i sent la nota
llunyana de la granota
en algun fresquíssim jaç.

I fixa el callat magí
en cosa oculta i divina:
en el càntrir de la mina
o l'infant a dins del si.²

Aquest jardí romàntic, petit i d'estil francès, és l'espai testimoni d'un del gestos de galanteria de Carner cap a Carlota, que coneixem per transmissió familiar oral: Carner talla, en un d'aquests dies gloriosos d'estiu, una rosa del jardinet i li regala a Carlota tot posant-se als seus peus, com correspon a un bon galant que vol mostrar els seus sentiments. Aquesta es ruboritzava per l'atreviment i li donà carbasses. Carlota es fa la dura, però en el fons en queda seduïda, des d'aleshores i per sempre, però com un secret que no vol reconèixer. Carner s'havia enamorat d'ella?

Rusquelles i l'estany.

De fet, hi ha diverses cartes a *Epistolari de Josep Carner* on, entre línies o explícitament, comprovem aquest fet:

Carta del 5 de setembre del 1905

"Estimat Jaumet: ahir vaig arribar a Blanes.(.....)

Tenim ja els premis de Viladrau. Mercès de la diligència i amor amb que han sigut tramesos. Records a tota la gent que està a Viladrau

A la incomparable tia Carme! Digueu-li que una senyora (la dona d'en Ruyra) em vol casar amb una milionària. Saluda de tot cor la teva germana Carlota tan pulcrament, tan jovenívolament "caramasera" (com diuen a Blanes)."³

Sembla que és un joc de paraules per dir "casamantera".

Així, hem de deduir que les senyores que anaven coneixent Carner el veien tan simpàtic i eixerit, tan bon partit, que com la tia Carme per a Carlota o la dona d'en Ruyra per a la filla d'una seva amiga, volien casar-lo bé i, ja que elles no el podien tenir, sí gaudir-ne de la seva proximitat.

Carta del 1906?

"Bofill: ens hem de veure aquesta nit. Veniu els de casa vostra. T'envio un palco perquè còmodament pugueu portar la vostra germana. "La Malalta" és deliciosa. "4

Carner estava convidant no només Bofill sinó molt especialment Carlota al Teatre Principal dins el cicle modernista dels Espectacles Audicions Graner a veure l'obra *La Malalta*. No sabem com va acabar aquella nit.

Carta del 1912

"El teu parent Sr. Baró m'ha explicat del curs de la malaltia de la teva germana i en Ramon me digué darrerament que Viladrau semblava provar-li en gran manera. No cal dir lo que me'n gaudeixo."5

Es probable que estigués malalta? En tot cas, Carner pateix per ella i el lligam sentimental continua.

El 1915 Carner es casa amb Carmen de Ossa, després d'haver tingut algunes altres nòvies formals.

Carta del 15 de juny 1921

"A Carlota li recordo el vers de Ronsard "*cueillez dès aujourd'hui les roses de la vie*". "Digues a Missenyora Carlota que el Josepet està contentíssim amb les seves joguines, que ha exhibit orgullosament a les noies del pis de sota. Encara no ha vist, però, les figuretes de la processó que, segons el desig de la rossa padrina, li ha de fer conèixer l'avi."6

En aquest moment Carlota no s'acaba de decidir per quin pretendent escollir, si Jacint Raventós, pare del futur polític socialista Joan Raventós, el Doctor Sunyer, o el dentista Eugeni Bofill, amb qui finalment es casa el 1921.

Però tornem als moments dolços de la seva relació a Viladrau, que podem seguir en poemes com *La caminada* del qual Jaume Coll ha argumentat els motius d'incloure'l al mateix apartat de *Lloc* on hi ha *L'estiu fecund al jardinet*, tal com Carner havia deixat escrit.

El poema comença amb una descripció objectiva de l'espai: una caminada per la Font de l'Arimany, i la Font de les tres Roses, llocs molt propers al Noguer. Aquesta caminada fa perdre el seny al jo poètic davant d'una natura embuixada dins una boscúria plena d'ombres on la lluna sembla una donzella i tots els amics caminadors, entre els quals podem imaginar Jaume Bofill i

Carlota, entren en una visió pertorbadora i màgica d'una dona que a través de la música els exalta els sentits i possibilita la màgica transformació de la realitat en un instant transcendent.

Era una tarda com un gran estany
que tot és d'or, sense frisor ventissa!
Anarem a la font de l'Aremany,
que no té pas tirat d'amagadissa;

....

I així mateix anàrem a la font
de les Tres Roses, on a fines queixes
de l'aigua nua i pàl·lida respon
un alt dosser de piadosos freixes

.....

Jo, tanmateix, us hi voldria dur
-és blanca i rosa- món desig declama-,
tan blanca i rosa, que jo estic segur
que ens hi faria música una dama-

I tots entràrem en el màgic clos.
I ens era com un premi de fatigues
amb la cretona del dibuix de flors
i els purs ovals amb les amors antigues

I la princesa d'aquells fins encants
poc era dona d'arbre o de fontana:
reia plaent i duia diamants
com una noble dama ciutadana.

....

i la mena de surt que hi ha en la nit
i l'amenaça d'una fosca arbreda:
tot ho refan per al secret sentit
sons de cristall i remoreig de seda

I decantem els caps obedients,
tant ens sembla immortal la senyoria
damunt les aspres legions vivents
pel sol encís del nombre i l'harmonia.

I així ens entrava la natura al seny,
deixant son lloc, cap a la nostra vida.

Però ja el nou i transparent domeny
caigué i finà, com ala adolorida.⁷

....

Què passà aquell dia en els seus gestos i cors? Per quins motius “decan-tem els caps obedients” en mig de “sons de cristall i remoreig de seda”? Com és que el jo poètic reconeix que s’ha deixat portar per unes emocions incontrolades i que en sortir de l’instant màgic aquests dominis han caigut? La lluna perillosa i canviant de la nit en contraposició al sol harmoniós i ordenat, dues imatges que de nou ens porten al negre davant del blanc.

Alguns dels atributs de Carlota en els poemes de Carner són els seus cabells abundants, els seus ulls blaus i clars, la seva pal·lidesa, i la seva figura lleugera. Una imatge de feminitat que es relaciona amb ella és la del “núvol blanc del cel”, lleuger i inabastable, com realment va ser Carlota per Carner. El vent, sovint símbol d’ell mateix, té la capacitat de moure els núvols, i canviar el signe de les coses i els sentiments. Molts poemes tenen aquestes imatges, redundants i metafòriques, que ens fan pensar en aquestes vivències de joventut, no només en els seus primers llibres com *Els Fruits Saborosos*, en poemes com *Les nous del berenar*, o *Els albercocs i les petites collidores*, i *Auques i Ventalls*, sinó en poemes escampats per tota la seva obra posterior, com de l’apartat *Ofrena de Poesia* en poemes com *A una malalta*, *El Brollador*, *La xarxa encomanada* o dins *El Tomb de l’any* en poemes com *Visita*, *Cançó d’enamorat*, *Somni o Visita*, *Cap al nostre Nadal...* En l’última part de l’obra, hi ha un retorn d’imatges i símbols que ens porten a records de joventut, ara convertits en mites d’una Catalunya estimada més que mai.

Carner escriu altres poemes dedicats a Carlota, que desestimats per ell per molt circumstancials, tenen el valor de l’amistat, com el poema *Exhortació*:

Missenyora Carlota,
escabellada un pic,
ai com se us destarota
aquest gran feix antic

Dalleu-vos-el, us dic
no feu essent nyic-nyic
rebufos a un amic
i al temps modern, patota

Samsó diu que tenia
la seva virior

en el cabell, un dia
l'Amor fou tonador.

-Eugeni, bon minyó,
dalleu-li eixa rossor,
s'hi amaga amb traïció
suau tossuneria

Missenyora Carlota,
que ara sembleu de quan
es duia la capota
i el mirinyac galant,
seríeu elegant, tan jovençana, tan
gentil! Només tallant
un hort que es torna herbota!⁸

Aquest poema va ser escrit el desembre del 1927 i mostra la confiança i l'humor amb què Carner tracta Carlota i Eugeni i com fins a la Guerra Civil la relació amb els Bofill va ser molt estreta. En ser la meua àvia la padrina de Josep, segon fill de Carner, tenim molts poemes, inclosos en cartes com *La padrina encisera*, que tenen el valor de mostrar com es feia poesia en aquella època d'esdeveniments absolutament quotidians i prosaics. Però el cert és que la Guerra Civil i l'exili dificultaren molt l'amistat. Malgrat tot, la néta de Carner, filla de Josep, quan ha vingut a Barcelona, ha mantingut una bona amistats amb els meus pares, tot i viure a Mèxic primer i ara a Ginebra, fet que alegraria molt el cor de tots dos.

Carlota tenia l'esperança, que mai va perdre d'altra banda, que podria tornar a veure Carner, especialment perquè havia guardat una sèrie d'objectes del seu pare durant més de trenta anys i els volia tornar personalment. Moltes tardes el pare de Carner havia anat a conversar a casa de Carlota, vídua des del 1955, explicant novetats de la vida del seu fill. No va ser fins el 1970, quan ja sabia que tenia la mort tocant-li els talons, i malgrat que el general Franco no s'havia mort encara, que Carner decidí tornar a trepitjar Catalunya. Va ser per acomiadar-se'n. Dins de totes les visites programades i oficials, Carner trobà l'estona per visitar la meua àvia Carlota. Jo vaig viure amb 16 anys les hores prèvies a aquest retrobament i recordo perfectament els nervis i desesper que sentia, malgrat la gran il·lusió. No trobava cap vestit per posar-se, i no sabia què li diria, després de tants anys. Vaig ser conscient de les emocions que aquella trobada li provocava, i la veritat és que ella em digué que jo tenia la mateixa edat que ella quan el conegué i, emmirallant-se en mi, vaig comprendre en la seva mirada el que havia passat en la seva joventut.

NOTES

1. *Recança*, núm 164, edició crítica de Jaume Coll del llibre *Poesia* de Josep Carner. Quaderns Crema. Barcelona 1992.
2. *L'estiu fecund al jardinet*, núm 79 de l'edició crítica del llibre citat.
3. *Epistolari de Josep Carner*, a cura d'Albert Manent i Jaume Medina Vol.1 Ed. Curial Barcelona, 1994.
4. *Epistolari de Josep Carner*, a cura d'Albert Manent i Jaume Medina Vol.1 Ed. Curial Barcelona, 1994.
5. *Epistolari de Josep Carner*, a cura d'Albert Manent i Jaume Medina Vol.1 Ed. Curial Barcelona, 1994.
6. *Epistolari de Josep Carner*, a cura d'Albert Manent i Jaume Medina Vol.1 Ed. Curial Barcelona, 1994.
7. *La Caminada*, núm 824, pàg 116 de l'edició crítica de Jaume Coll del llibre *Poesia* de Josep Carner. Quaderns Crema. Barcelona 1992.
8. *Exhortació* dins el llibre *Els Bofill de Viladrau*, pàg 46.